

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi alioikeusuudistukseen
liittyvien lakien voimaannpanosta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki alioikeusuudistukseen liittyvien lakien voimaannpanosta. Vuonna 1987 on annettu laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta, joka koskee nykyisten kihlakunnanoikeuksien ja raastuvanoikeuksien yhtenäistämistä käräjäoikeuksiksi, sekä laki hallitusmuodon muuttamisesta ja kaksi muuta lakia, jotka koskevat alioikeuksien tuomareiden nimitysjärjestelmän yhtenäistämistä. Vuonna 1991 on annettu neljä lakia oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta ja kahdeksan

muuta lakia, jotka koskevat yleisen alioikeuden riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista. Kaikissa näissä laeissa on säädetty, että niiden voimaannpanosta tai voimaantulosta säädetään erikseen lailla. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi, että edellä tarkoitetut lait tulevat voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993.

Esitys liittyy vuoden 1993 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
PERUSTELUT	3	2. Esityksen taloudelliset vaikutukset	4
1. Voimaantantavat lait ja voimaantantoa koskevat ehdotukset	3	3. Asian valmistelu	4
1.1. Voimaantantava lainsäädäntö	3	4. Riippuvuus muista esityksistä	5
1.2. Lakien voimaantanto	4	5. Voimaantulo	5
		LAKITEKSTI	6

PERUSTELUT

1. Voimaanpantavat lait ja voimaanpanoa koskevat ehdotukset**1.1. Voimaanpantava lainsäädäntö***Alioikeuksien yhtenäistäminen*

Vuonna 1987 on annettu nykyisten kihlakunnanoikeuksien ja raastuvanoikeuksien yhtenäistämistä tarkoittava laki oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta (354/87). Sen mukaan yleiset alioikeudet yhtenäistetään käräjäoikeuksiksi. Käräjäoikeuden lainoppineina tuomareina on laamanni ja käräjätuomari. Laamanni on samalla tuomioistuimen päällikkö. Käräjäoikeuden lainoppinut puheenjohtaja ratkaisee yhdessä kolmen lautamiehen kanssa muut kuin yhden tuomarin istunnossa käsiteltävät rikosasiat. Puheenjohtaja on yksin päätösvaltainen riita-asian valmistelussa ja sen yhteydessä pidettävässä pääkäsittelyssä. Käräjäoikeuden päätösvaltaisuudesta riita-asiaa erillisessä pääkäsittelyssä säädetään jäljempänä selostettavissa oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista koskeissa laeissa.

Alioikeuksien tuomareiden nimitysjärjestelmän uudistaminen

Vuonna 1987 on annettu myös alioikeuksien tuomareiden nimitysjärjestelmän muuttamista tarkoittava laki Suomen Hallitusmuodon muuttamisesta (637/87). Lain mukaan laamannin ja käräjätuomarin nimittää tasavallan presidentti virkaehdotuksen perusteella ja korkein oikeus antaa virkaehdotuksesta lausunnon. Virkaehdotuksen tekisi hovioikeus. Suomen hallitusmuodon täytäntöönpanemisesta annetun lain 5 §:stä puolestaan seuraa, että virkaehdotuksesta saa valittaa korkeimpaan oikeuteen. Hallitusmuodon muuttamisesta annetun lain yhteydessä on annettu lait jakolain muuttamisesta (638/87) ja vesilain 15 luvun 4 §:n muuttamisesta (639/87). Niiden mukaan maoikeuden ja vesioikeuden tuomarit nimitetään samassa järjestyksessä kuin käräjäoikeuden laamannit.

Alioikeuksien riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistaminen

Vuonna 1991 on annettu neljä lakia oikeu-

denkäymiskaaren muuttamisesta (1052, 1056, 1064 ja 1065/91).

Ensiksi mainitun lain mukaan riita-asioiden käsittely alioikeudessa jakautuu valmisteluun ja pääkäsittelyyn. Saman lain mukaan käräjäoikeuden kokoonpano riita-asian erillisessä pääkäsittelyssä on perheoikeudellisissa asioissa ja huoneenvuokralain nojalla ratkaistavissa asioissa lakimiespuheenjohtaja ja kolme lautamiestä ja muissa riita-asioissa käräjäoikeuden kolme lainoppinutta jäsentä. Samalla lailla muun muassa muutetaan oikeudenkäymiskaaren 12 luvun poissaoloa koskevia säännöksiä ja otetaan 18 lukuun nykyistä yksityiskohtaisemmat säännökset samassa oikeudenkäynnissä käsiteltävistä kanteista ja väliintulosta riita-asiassa.

Toiseksi mainitulla lailla muutetaan oikeudenkäymiskaaren 11 luvun tiedoksiantoja koskevia säännöksiä siten, että tiedoksiannosta huolehtiminen on riita-asioissa pääsäännön mukaan tuomioistuimen velvollisuus. Uusina tiedoksiantotapoina otetaan käyttöön tiedoksianto postitse saantitodistusta tai tiedoksiaajan itsensä palauttamaa vastaanottotodistusta vastaan.

Kolmanneksi mainitulla lailla oikeudenkäymiskaaren 22 lukuun otetaan säännökset käräjäoikeuden pöytäkirjasta sekä 24 lukuun tuomioistuimen ratkaisusta. Pääasialratkaisu sekä riita- että rikosasiassa on tuomio. Rikosasiassa käräjäoikeuden ratkaisu sisältyy edelleen asiaa laadittavaan pöytäkirjaan. Sen sijaan tuomio riita-asiassa laaditaan pöytäkirjasta erilliseksi asiakirjaksi.

Neljänneksi mainitulla lailla oikeudenkäymiskaaren 7 lukuun otetaan säännökset turvaamistoimesta päättämisestä. Samassa yhteydessä on annettu laki ulosottolain muuttamisesta (1066/91), jolla muutetaan ulosottolain 7 lukua siten, että lukuun jää turvaamistoimen täytäntöönpanoa koskevat säännökset.

Riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamiseen liittyvinä on samanaikaisesti annettu seuraavat lait:

— laki kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetun asetuksen muuttamisesta (1053/91),

— laki hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annetun lain muuttamisesta (1054/91),

- laki ulosottolain muuttamisesta (1055/91),
- laki kuolleeksi julistamisesta annetun lain 6 ja 7 §:n muuttamisesta (1057/91),
- laki asiakirjain kuolettamisesta annetun lain 6 ja 8 §:n muuttamisesta (1058/91),
- laki vekselilain 71 ja 94 §:n muuttamisesta (1059/91),
- laki shekkilain 53 ja 72 §:n muuttamisesta (1060/91),
- laki maksamismääräyslain 6 §:n muuttamisesta (1061/91),
- laki rangaistumääräyslain 5 §:n muuttamisesta (1062/91),
- laki rikesakkolain 8 §:n muuttamisesta (1063/91) ja
- laki verojen ja maksujen perimisen turvaamisesta annetun lain muuttamisesta (1067/91).

Sanotuilla laeilla tehtävät muutokset tarkoittavat lainsäädännön saattamista yhdenmukaiseksi riita-asioiden oikeudenkäyntimenettelyn uudistamisen kanssa.

1.2. Lakien voimaanpano

Laki hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa annetun lain muuttamisesta on tullut voimaan 1 päivänä lokakuuta 1991. Kaikkiin muihin edellä mainittuihin lakeihin sisältyy säännös siitä, että niiden voimaanpanosta tai voimaantulosta säädetään erikseen lailla. Näin on ollut välttämätöntä menetellä sen vuoksi, että alioikeusuudistus muodostuu useista perättäin valmistuneista osauudistuksista, jotka on saatettava voimaan samanaikaisesti.

Kun eduskunta on 4 päivänä helmikuuta 1987 hyväksynyt lain oikeudenkäymiskaaren (354/87) ja siihen liittyvien lakien muuttamisesta, se on samanaikaisesti vastauksessaan edellyttänyt hallituksen huolehtivan siitä, että uudistusesitykset alioikeuksien yhtenäistämistä koskevista yksityiskohtaisista säännöksistä ja riita-asian oikeudenkäyntimenettelyn uudistamisesta annetaan eduskunnalle siten, että lainsäädäntö saadaan voimaan 1990-luvun alussa. Eduskunnan edellä selostetun vastauksen mukaisesti tähän esitykseen sisältyvässä lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi, että alioikeusuudistukseen liittyvät lait pannaan voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993. Koska maksamis-

määräyslaki on tarkoitus ehdottaa kumottavaksi, ei sen 6 §:n muuttamisesta annettua lakia ehdoteta saatettavaksi voimaan.

2. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Eduskunnan lakivaliokunta on mietinnössään (LaVM 6/1991 vp), jonka se on antanut hallituksen esityksestä riita-asian oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista alioikeuksissa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 15/1990 vp), pitänyt alioikeusuudistuksen välttämättömänä edellytyksenä riittävien henkilö-, tila- ja laiteresurssien myöntämistä alioikeuksille. Lisäksi eduskunta on vastauksessaan 15 päivästä helmikuuta 1991 samaan hallituksen esitykseen edellyttänyt hallituksen huolehtivan siitä, että ennen alioikeusuudistuksen voimaantuloa summaarista menettelyä koskevia säännöksiä vielä täydennetään ja muutetaan siten, että maksamismääräyslaki sellaisenaan kumotaan ja nykyinen maksamismääräysmenettely ja ehdotettu uusi summaarinen menettely yhdistetään uudeksi summaariseksi menettelyksi, jossa noudatetaan vastauksessa tarkemmin mainittuja periaatteita.

Esityksessä valtion talousarvioksi vuodelle 1993, on 25.30. luvussa "Alioikeudet" todettu, että alioikeusuudistus edellyttää alioikeuksien henkilöstörakenteen muuttamista, töiden uudelleen organisointia ja laajaa henkilöstökoulutusta. Tässä tarkoituksessa talousarvioesityksessä on alioikeuksia varten palkkausta ja muita kulutusmenoja varten ehdotettu sellaiset määrärahat, että uudistus on edellä selostetulla lakivaliokunnan lausunnossa edellytetyllä tavalla toteutettavissa.

Eduskunnan edellä selostetussa vastauksessa edellytetty niin sanottujen summaaristen asioiden käsittelyn uudistaminen on tarkoitus toteuttaa vastauksessa edellytetyllä tavalla. Uudistuksen toteuttamisen edellytyksenä olevista laitehankinnoista aiheutuvat kustannukset on otettu huomioon vuoden 1993 talousarvioesitykseen. Esitys uudistuksen edellyttämäksi lainsäädännöksi on tarkoitus antaa eduskunnalle hyvissä ajoin ennen alioikeusuudistuksen voimaantuloa.

3. Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriössä virkatyönä.

4. Riippuvuus muista esityksistä

Esitys liittyy vuoden 1993 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Alioikeusuudistukseen liittyen eduskunnalle annetaan erikseen esitys käräjäoikeuslaiksi. Lisäksi annetaan erikseen esitys, joka sisältää ehdotukset alioikeusuudistukseen liittyviksi siirtymäsäännöksiksi sekä uudistuksen vielä edellyttämiksi muutoksiksi muuhun lainsäädäntöön. Sellaisia säännöksiä ovat muun muassa säännökset alioikeuksien nykyisten tuomareiden siirtymisestä käräjäoikeuden tuomareiksi sekä säännökset siitä, milloin nyt voimassa olevaa lakia sovelletaan niiden asioiden käsittelemisessä, jotka ovat tulleet vireille ennen nyt ehdotettavalla lailla voimaantuvien lakien voimaantuloa.

Maistraatit on tarkoitus lakkauttaa alioikeusuudistuksen yhteydessä. Tästä annetaan erillinen, niin ikään vuoden 1993 talousarvioesitykseen liittyvä esitys maistraattien lakkauttamiseen liittyväksi lainsäädännöksi. Siihen sisältyy muun ohessa lakiehdotus, joka tarkoittaa hallitusmuodon 90 §:n 1 momentin muuttamista sellaisena kuin se on nyt ehdotettavalla lailla voimaan saatettavassa hallitusmuodon muutoksessa.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

alioikeusuudistukseen liittyvien lakien voimaannpanosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Seuraavat lait tulevat voimaan 1 päivänä joulukuuta 1993:

1) oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta 27 päivänä maaliskuuta 1987 annettu laki (354/87) sellaisena kuin se on muutettu 22 päivänä heinäkuuta 1991 annetulla lailla (1052/91);

2) Suomen Hallitusmuodon muuttamisesta 10 päivänä heinäkuuta 1987 annettu laki (637/87);

3) jakolain muuttamisesta 10 päivänä heinäkuuta 1987 annettu laki (638/87);

4) vesilain 15 luvun 4 §:n muuttamisesta 10 päivänä heinäkuuta 1987 annettu laki (639/87);

5) oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1052/91);

6) kiinnityksestä kiinteään omaisuuteen annetun asetuksen muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1053/91);

7) ulosottolain muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1055/91);

8) oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1056/91);

9) kuolleeksi julistamisesta annetun lain 6 ja 7 §:n muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1057/91);

10) asiakirjain kuolettamisesta annetun lain

6 ja 8 §:n muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1058/91);

11) vekselilain 71 ja 94 §:n muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1059/91);

12) shekkilain 53 ja 72 §:n muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1060/91);

13) rangaistusmääräyslain 5 §:n muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1062/91);

14) rikesakkolain 8 §:n muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1063/91);

15) oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1064/91);

16) oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1065/91);

17) ulosottolain muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1066/91); ja

18) verojen ja maksujen perimisen turvaamisesta annetun lain muuttamisesta 22 päivänä heinäkuuta 1991 annettu laki (1067/91).

2 §

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuuta 199 .

Helsingissä 11 päivänä syyskuuta 1992

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Oikeusministeri *Hannele Pokka*